

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Кузенко Ольги Леонідівни

«Фінансовий механізм забезпечення фінансової

безпеки суб'єктів господарювання»

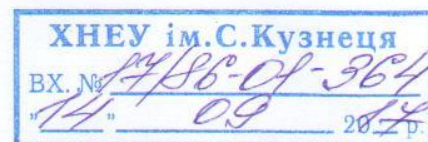
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами.

Високий темп зміни ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках, взаємопов'язана система економічних відносин у структурі світового господарства, стан вітчизняного фінансового сектора загрожують ефективному функціонуванню й розвитку суб'єктів господарювання. Останнім часом на фінансову безпеку на макроекономічному рівні впливають: фінансова криза, діяльність міжнародних організацій, інфляційні процеси, що зумовлюють непередбачуваність перебігу процесів. Існує нагальна потреба обґрунтувати стратегію функціонування, яка дозволить вчасно адаптуватись до постійно змінюваних умов, нівелювати виявлені небезпеки та створити необхідні фінансові умови для господарської діяльності.

Наведе підтверджує, що в сучасних умовах постала проблема формування та практичної реалізації дієвого фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки, який передбачає визначення факторів, що впливають на стан фінансової безпеки як ієрархічної системи, зовнішніх і внутрішніх загроз, вивчення взаємної залежності окремих складових цієї складної за внутрішньою будовою та ієрархічною композицією структури.



Виходячи з зазначеного, в рамках загального напрямку дослідження Кузенко О.Л. з метою формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання, окреслено та вирішено конкретну актуальну наукову задачу – розроблено теоретичні, методичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Враховуючи викладене, обраний напрям дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальним, має практичне значення та узгоджується із загальною тематикою науково-дослідних робіт у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за темами: «Антикризове управління фінансовою безпекою підприємств фармацевтичної галузі» (номер державної реєстрації 0115U001900), у якій здобувачка виконала розділи «Теоретичні засади антикризового управління фінансовою безпекою підприємств» та «Методичне забезпечення антикризового управління підприємством»; «Формування методичного забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0116U001985).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі Кузенко О.Л. є достатньо обґрунтованими. Результати дослідження свідчать про глибоку обізнаність дисертантки з науковими працями вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених дослідженню проблем теорії і практики формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання, чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дослідження.

У дисертації автором застосовано широкий спектр методів теоретичного та емпіричного дослідження: метод аналізу, синтезу й формалізації при дослідженні теоретичних підходів до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, узагальненні чинників і

наукових підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин; системно-структурний аналіз для обґрунтування наукового підходу до побудови фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин; фінансового та багатовимірного статистичного аналізу для аналізу складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин; порівняльного, факторного та методу експертний оцінок при визначенні рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічного рівнів; метод таксономії для оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня; метод головних компонент для обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин; метод причинно-наслідкових, логічних і функціональних зв'язків та залежностей при формуванні фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин; ланцюги Маркова для моделювання процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин.

Базисні теоретичні положення, висновки та рекомендації, які містить дисертаційна робота, мають достатню наукову обґрунтованість та достовірність, що підтверджується використанням положень, законодавчих та нормативно-правових актів з питань функціонування і розвитку промислових підприємств, галузевих програм, результатів дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з питань управління змінами та застосування організаційно-економічного забезпечення.

Структура дисертаційної роботи обумовлена її метою і являє собою цілісний комплекс послідовних розробок теоретичних положень та організаційно-методичних основ формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

У першому розділі – «Теоретичні аспекти формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання» – досліджено

теоретичні підходи до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, що дозволило визначити фінансову безпеку як багаторівневу систему захисту фінансових інтересів усіх рівнів ієрархії управління від зовнішніх та внутрішніх загроз на мікро-, мезо- та макроекономічному рівні, а її рівень – як ступінь захищеності пріоритетних фінансових інтересів кожного із суб'єктів відносин (с.30-45); узагальнення наукових підходів та чинники щодо оцінювання рівня фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин довело, що оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин доцільно проводити з використанням методів порівняльного багатовимірного аналізу, зокрема, таксономічного показника стану фінансової безпеки підприємств машинобудування, який дозволяє визначати рівень фінансової безпеки за абсолютними та відносними показниками з урахуванням щільності статистичних зв'язків відповідних складових фінансової безпеки (с.50-62); обґрунтовано науковий підхід до побудови фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, відповідно до якого при вирішенні практичних завдань забезпечення фінансової безпеки важливо враховувати всю сукупність відносин, які реалізуються у фінансовому просторі (67-79).

У другому розділі – «Діагностика фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин» – проведено аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, що дозволило, з одного боку, дослідити стан фінансової безпеки за складовими (с.85), а з іншого – визначити взаємозалежність рівня фінансової безпеки суб'єктів мікро-, мезо- та макроекономічного рівнів відповідно до їх фінансових інтересів і складових фінансової безпеки держави, регіону та підприємства (с.82-83, с. 86-98); удосконалено теоретико-методичний підхід до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічного рівнів, зокрема, доповнено визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин показником інтенсивності впливу складових на фінансову безпеку, що

підвищує ймовірність своєчасного виявлення загроз, і формування заходів щодо подолання їх наслідків (с. 99-115); розроблено методичний підхід до оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, сутність якого полягає у побудові інтегрального таксономічного показника фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин (с.116-132).

У третьому розділі – «Формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання» – запропоновано теоретико-методичний підхід до визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, який включає принципову модель системи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічного рівнів та дозволив визначити необхідність розроблення та впровадження оптимізаційної моделі фінансового механізму системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання макро- та мезоекономічного рівнів, яка полягає у підвищенні якості усіх сегментів фінансового ринку та гнучкості системної сукупності складових фінансової безпеки до зовнішніх загроз і ризиків (с.137-153); розроблено концептуальний підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, який полягає в уніфікації просторово розподілених даних, що дозволяє моделювати як окремий фінансовий механізм (с.154-162), так і цілісну систему взаємопов'язаних складових фінансової безпеки на кожному з рівнів господарювання; розроблено модель процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, яка полягає у визначенні як процесу його функціонування, так і ймовірності настання різноманітних процесів (165-170). Доведена доцільність розробки моделі процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на основі марковських процесів з дискретними станами і неперервним часом (с. 171-180, 184,187- 189).

Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю узагальнених теоретичних положень та розроблених науково-методичних основ формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Основні положення дисертації, які містять певну наукову новизну:

науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, що полягає у застосуванні фінансової архітектоніки структурно-функціональної диференціації фінансових відносин, які реалізуються у фінансовому просторі між суб'єктами господарювання всіх економічних рівнів, та спонукають до необхідності побудови фінансового механізму фінансової безпеки (стор. 67-78)

положення щодо формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, що включають теоретичні підходи до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, обґрунтовані фінансові інтереси суб'єктів господарювання усіх економічних рівнів ієрархії, чинники та підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин (стор. 25-48)

методичний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на мікроекономічному рівні, представлений у вигляді моделі діагностування рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, яка включає в себе методологію побудови інтегрального показника з урахуванням індикаторів рівня фінансової безпеки(стор. 116-132) ;

модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, яка враховує методичний підхід кількісного оцінювання фінансової безпеки на всіх економічних рівнях, дозволяє враховувати негативний вплив зовнішніх та

внутрішніх ризиків та передбачити варіанти ймовірності циклічних переходів фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин у контексті зміни стратегії розвитку суб'єкта(стор. 169-187) ;

систематизація наукових підходів щодо оцінювання рівня фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин, що враховує гармонізацію взаємозв'язку чинників оцінювання та дає змогу адекватно визначати економічну ситуацію і характер фінансово-економічних процесів щодо виникнення дестабілізуючих тенденцій та загроз фінансовій безпеці(стор. 154-158) ;

теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікроекономічного рівня, який покладено в основу розробки оптимізаційної моделі фінансової безпеки суб'єктів господарювання з урахуванням її здатності реагувати на зміни фінансових показників(стор. 137-153) .

Викладені та обґрунтовані в дисертації нові теоретичні положення та практичні рекомендації отримані дисертанткою на основі оригінального авторського підходу до вирішення актуальної науково-практичної проблеми – формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій.

Науково-методичні результати дисертаційного дослідження відрізняються глибиною аналізу, коректністю формулювань і пропозицій щодо практичного використання та науковою новизною.

За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, з яких 8 наукових статей – у фахових виданнях (у тому числі 5 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних), 8 наукових праць – тези

доповідей за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг друкованих праць становить 5,81 ум. друк. арк., з яких особисто здобувачеві належать 4,56 ум.-друк. арк.

Основний зміст дисертації у повній мірі відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Важливість результатів дослідження полягає в розробці стратегій забезпечення фінансової безпеки підприємства на основі формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання, за яким підприємство має можливість уніфікувати просторово розподілені дані, що в свою чергу дозволяє моделювати як окремий фінансовий механізм, так і цілісну систему окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки (довідка про впровадження № 01-32/196 від 10.06.2016). Упровадження моделі процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на основі марковських процесів з дискретними станами й непреливним часом дозволяє узагальнити основні підсумки розробки та впровадження фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в систему фінансових відносин на основі інформативних параметрів його функціонування, визначити резерви та розробити прогнози щодо умов забезпечення фінансової безпеки підприємства (довідка про впровадження № 119/5 від 14.04.2016).

Теоретичні результати дослідження знайшли використання у навчальному процесі під час проведення занять з дисципліни «Фінансова безпека підприємства» (довідка про використання № 17/86-42-107/1 від 12.04.2017).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи Кузенко О.Л., її цілісність та логіку викладу матеріалів, можна вказати і на наявність дискусійних положень.

1. В дисертації автором детально проаналізовано та узагальнено сутність та складові фінансової безпеки суб'єктів господарювання за визначеними рівнями та у відповідності до їхніх фінансових інтересів (табл. 1.1), (рис. 1.1, рис. 1.3), запропонована структуризація по складових (табл. 1.4), разом з тим, при формуванні загроз на кожному з рівнів не вказано детально, які з них як комбінуються та можуть створювати синергетичний ефект небезпек.

2. Автором наведено чинники та наукові підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, розкриття яких ґрунтується на як на сформованій послідовності дослідження наукових підходів (рис. 1.4), так і на порівняльній характеристиці існуючих методів оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства з огляду на такі критерії (табл. 1.5), індикаторах визначення фінансової безпеки (рис. 1.5), розглянуто сучасні методи оцінювання на кожному з рівнів фінансової безпеки. Однак, не зовсім зрозуміло, як саме корелюються ці сучасні методи оцінювання між наведеними рівнями впливу та які саме методи запобігання загрозам доцільно застосовувати на кожному з рівнів впливу.

3. Здобувачем проведено аналіз існуючих підходів до визначення поняття «фінансовий механізм» за рівнями (табл. 1.6), (табл. 1.7), що дало підставу для запропонування розподілу фінансового простору за ієрархічними рівнями (рис. 1.6), обґрунтувати його особливості та сформулювати характерні ознаки фінансової архітекtonіки (табл. 1.8) саме для фінансової безпеки в цілому, а для суб'єктів господарювання мікроекономічного рівня (рис. 1.7). Проте, необхідно було б більш детально охарактеризувати ці підходи та методи з точки зору практичного застосування на вітчизняних підприємствах, тому що це - процес, який об'єктивно є необхідним в сучасних умовах господарювання,

корегування якого дозволяє керівництву доповнювати та розширювати набір попереджуючих заходів.

4. У підрозділі 2.1 дисертаційної роботи, здобувачем обґрунтована система фінансових відносин суб'єктів фінансової безпеки за рівнями господарювання (рис. 2.1). використання сформованої системи сукупності фінансових інтересів у рамках аналізу та передбачення напрямків впливі змін на макрорівні фінансової безпеки за сімома блоками (табл. 2.2-2.6, рис. 2.3) та фінансової безпеки мезарівня (регіон), тобто Харківська область (табл. 2.7, 2.8, 2.9, рис. 2.4) дозволили системно охарактеризувати їхній стан та можливість створювати фінансові небезпеки. Доцільність використання запропонованих індексів не викликає сумніву, але, на нашу думку, доцільно було б приділити більшої уваги акумулюванню загроз між рівнями, що дозволило б підвищити ефективність розроблених заходів у діяльність суб'єктів господарювання саме зі сторони активності складових фінансового ринку.

5. Параграф 2.2 присвячено розробці та використанню теоретико-методичного підходу до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезо- рівнів, розрахунки в межах якого доведено до оцінювання інтенсивності впливу складових на фінансову безпеку суб'єкта мезоекономічного рівня та визначення зведеної оцінки, що дало можливість порівняти зазначені впливи. З нашої точки зору, доцільно було сформалізувати власні етапи та навести більш чітку структурування авторського підходу.

6. В роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, в межах якого на підставі проведеного фінансового аналізу суб'єктів господарювання, які відображають стан фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, також для конкретного суб'єкта на їх підставі побудовано інтегральні зведені показники для кожного з обраної групи підприємств, розраховано вектори-еталони, що дозволило визначити показники, які створюють небезпеки. Разом з тим, робота виграла б, якщо

здобувач більше розгорнув характеристики стимуляторів та де стимуляторів щодо забезпечення фінансової безпеки.

7. В параграфі 3.1, де розроблено «Теоретико-методичний підхід до визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин» (рис. 3.1) автор зосередив увагу на переважній більшості стратегій забезпечення фінансової безпеки, що базуються на внутрішньому середовищі підприємства, не надаючи належної уваги зовнішньому середовищу, яке вагомо впливає на діяльність підприємств машинобудування.

Але зазначені зауваження не носять принципового характеру і не знижують загальної високої оцінки дисертації Кузенко О.Л., а лише підтверджують важливість і складність теми наукового дослідження.

Загальний висновок.

Дисертаційну роботу Кузенко О.Л. «Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання – формування та функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертація Кузенко О.Л. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08.- гроші, фінанси і кредит.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджені результатами досліджень.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Кузенко Ольга Леонідівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»
завідувач кафедри фінансів



Г.М.Азаренкова

Підпис	<i>Азаренкова Г.М.</i>	засвідчує
Провідний фахівець відділу кадрів	<i>Григор'єв С.В.</i>	